

Aanpak: Bemoeizorg

De gemeente heeft de vragenlijst betreffende deze aanpak ingevuld en relevante documentatie toegestuurd. Een – beperktere – vragenlijst over deze aanpak is ingevuld door:

- GGD West-Brabant
- Surplus
- Thebe Jeugdgezondheidszorg

Deze netwerkpartners zijn aangedragen door de gemeente. Op basis van de ingevulde vragenlijsten en de aangeleverde informatie gezamenlijk heeft STJ de beoordeling gemaakt.

Beschrijving

De interventie bemoeizorg kan worden ingezet op basis van signalen van de netwerkpartners. Bij de interventie bemoeizorg gaat het om het leveren van in beginsel ongevraagde zorg aan multiprobleemgezinnen op grond van een gesignaleerde (ernstige) bedreiging van de gezondheid van een kind/jongere.

De interventie heeft niet primair als doel de specifieke problemen in multiprobleemgezinnen te verminderen, maar meer het toeleiden naar zorg waarbij het sociale netwerk van het gezin wordt aangesproken.

Vaak is sprake van complexe gezinssituaties waarbij de gezondheid van het kind wordt bedreigd en waarbij binnen het basispakket van de Jeugdgezondheidszorg al drie contacten met het kind/gezin zijn geweest. Daarbinnen is het niet gelukt om gedeelde zorg over de gezondheid van het kind en de jongere te krijgen en het gezin op het spoor te zetten naar hulpverlening.

De interventie bestaat uit 5 stappen:

1. Onderzoeken van het signaal, dit kan gebeuren vanuit de reguliere preventieve gezondheidsonderzoeken of door het inrichten van een meldpunt waar signaleerders een zorgmelding over het gezin kunnen doen.
2. Contact leggen en binnenkomen bij een gezin is een aparte stap waarbij het belangrijk is goed voorbereid te werk te gaan. Bemoeizorgers zoeken de gezinnen actief op.
3. Contact maken, is de volgende stap waarbij het van belang is om daadwerkelijk in gesprek te komen en te blijven. Ouders moeten de zorgen over de ontwikkeling van het kind (h)erkennen.
4. Gezinsplan maken, bij gedeelde zorg zal in gezamenlijkheid samen met het gezin een gezinsplan worden opgesteld. Een fragmentarische aanpak is niet wenselijk omdat de gezinnen te maken hebben met ernstige en onderling verweven problemen op meerdere leefgebieden.
5. Overdracht en afsluiting, het werk van de bemoeizorger zit erop als het gezinsplan er ligt en het gezin en de andere betrokkenen zich hieraan hebben geëngageerd. De overdracht heeft veelal het karakter van een warme overdracht, waarbij de bemoeizorger, het gezin en de hulpverlener elkaar diverse keren ontmoeten, voordat de bemoeizorger het contact definitief afsluit.

De gemeente heeft geen zicht op het aantal gezinnen dat voor deze aanpak in aanmerking komt. Volgens schattingen krijgen circa 50 gezinnen momenteel vanuit deze aanpak ondersteuning.

Bevindingen toezichtonderzoek

Samenwerkend Toezicht Jeugd heeft 'Bemoeizorg' getoetst aan de hand van vijf thema's voor verantwoorde zorg en ondersteuning voor gezinnen met een geringe sociale redzaamheid. De vijf thema's zijn:

- **Toeleiding:** gezinnen zijn in beeld en worden bereikt met de aanpak
- **Gezin centraal:** de aanpak stelt het gezin en zijn sociale netwerk centraal
- **De aanpak:** de aanpak is planmatig, samenhangend en vasthoudend en de regisseur is toegerust
- **Samenwerking:** er moet goede samenwerking zijn tussen de instanties die bij een gezin betrokken zijn
- **Continu:** indien nodig moeten zorg en ondersteuning langdurig kunnen worden ingezet, in wisselende aard en intensiteit

Deze thema's zijn verder uitgewerkt in criteria en bijbehorende indicatoren. De onderstaande tabel bevat de bevindingen van STJ per indicator uit het toetsingskader, waarmee STJ beoordeelt of op beleidsniveau de zorg en ondersteuning aan gezinnen met geringe sociale redzaamheid op toereikende wijze is vormgegeven. Per indicator wordt aangegeven of de zorg en ondersteuning vanuit de aanpak daaraan voldoet (✓) dan wel of er een verbeterpunt is (X).

Toeleiding		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
GGSR zijn in beeld	Alle netwerkpartners hanteren dezelfde omschrijving van GGSR	X De gemeenten en de netwerkpartners hanteren niet dezelfde omschrijving van de doelgroep voor deze aanpak. De gemeente spreekt over gezinnen met complexe problematiek waarbij de gezonde ontwikkeling van de kinderen in het gezin ernstig bedreigd wordt. De netwerkpartners benoemen de doelgroep veel breder, te weten hulpontwijkende gezinnen/mensen die overlast veroorzaken dan wel een gevaar zijn voor zichzelf en de omgeving.
	De gemeente heeft zicht op de populatie GGSR	X De gemeente heeft geen zicht op de omvang van de doelgroep en de wijken waar deze gezinnen zich met name bevinden.
De aanpak bereikt alle gezinnen waarvoor dit nodig is	De netwerkpartners weten waar gezinnen voor de aanpak kunnen worden aangemeld	✓ De netwerkpartners zijn bekend met de aanmeldpunten voor deze aanpak.
	Netwerkpartners en alle relevante partijen melden GGSR aan voor de aanpak	✓ De aanmeldingen komen met name vanuit het CJG en de JGZ. LET OP: Eén netwerkpartners geeft aan dat het inzetten van Bemoeizorg ook wel meer door andere partners aangevraagd zou mogen worden.

Gezin centraal		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
De aanpak stelt het gezin en zijn sociale netwerk centraal	Binnen de aanpak wordt de eigen kracht van het gezin ondersteund en benut Binnen de aanpak wordt het sociale netwerk van het gezin benut	✓ De gemeente geeft aan dat de aanpak ervoor moet zorgen dat ouders de zorgen over de ontwikkeling van hun kinderen (h)erkennen zodat hulp geboden kan worden. Het doel is toeleiden naar zorg, waarbij gebruik wordt gemaakt van het sociale netwerk van het gezin en instellingen.
	Binnen de aanpak is de behoefte van het gezin uitgangspunt bij het bepalen wat nodig is	✓ Het opstellen van het gezinsplan gebeurt samen met het gezin.

Vervolg bevindingen toezichtonderzoek

Aanpak		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
Planmatig	De gemeente heeft beleid voor de groep GGSR De gemeente zorgt voor een gezamenlijke visie op de aanpak voor GGSR De netwerkpartners hebben gezamenlijke doelen geformuleerd ten aanzien van de aanpak van GGSR	✓ In het visiedocument CJG heeft de gemeente beleid vastgesteld voor deze gezinnen. Aan het beleid van de gemeente wordt invulling gegeven door de diverse netwerkstructuren/ketenzorg. Onder regie van de gemeente wordt hulp aan kwetsbare burgers en risicogroepen geboden. LET OP: Deze aanpak is niet specifiek voor de groep GGSR. ✗ De gemeente geeft aan dat er nog geen sprake is van een gezamenlijke visie op de aanpak voor GGSR. ✗ Tussen de netwerkpartners zit weinig gemeenschappelijks in de wijze waarop de doelen van deze aanpak zijn beschreven. Zo heeft de ene partij het over het reduceren van het aantal kinderen dat in hun ontwikkeling wordt bedreigd en de andere over 'Vinger aan de pols houden' in risicogezinnen.
	De resultaten van de aanpak worden bijgehouden De netwerkpartners evalueren de resultaten van de aanpak De gemeente evalueert de resultaten van de aanpak Op basis van de evaluatie wordt het beleid gecontinueerd dan wel bijgesteld	✓ De resultaten van de aanpak worden door de verschillende netwerkpartijen op casusniveau bijgehouden. Deze informatie wordt aan de GGD aangeleverd, die hiermee het eindverslag Bemoeizorg 2011 heeft opgesteld. ✓ De resultaten worden tussen gemeente en de GGD besproken. Momenteel vindt er vanuit de GGD een uitgebreide effectiviteitsstudie naar de invulling van bemoeizorg plaats. De resultaten hiervan zijn in 2014 beschikbaar.
Een toegeruste regisseur	In de aanpak is er één centrale persoon voor het gezin die de intensieve zorg en ondersteuning aan het gezin op elkaar afstemt (de regisseur)	✓ Binnen de interventie bemoeizorg is er een centrale persoon die de zorg en ondersteuning op elkaar afstemt LET OP: Eén van de netwerkpartijen geeft aan dat deze persoon er niet is.
	De doorzettingsmacht voor de regisseur is geregeld	✗ Zowel de gemeente als de netwerkpartijen geven aan dat de doorzettingsmacht nog onvoldoende is geregeld.
	De regisseur is voldoende toegerust om zijn functie uit te oefenen	✗ Hierover zijn geen eenduidige afspraken gemaakt, de gemeente gaat ervan uit dat dit wel zo is omdat de ketencoördinator en de bemoeizorger twee verschillende personen zijn. Een van de netwerkpartijen geeft aan dat de organisatie die de bemoeizorger levert wel rekening houdt met selectie-eisen en caseload.
Samenhangend	Uitgangspunt bij de aanpak is dat de netwerkpartners werken met en gezamenlijk plan per gezin	✓ De gemeente en de netwerkpartners geven aan dat er gewerkt wordt met een gezamenlijk plan per gezin. LET OP: De gemeente en een netwerkpartner geven echter aan dat het plan niet altijd leidend is voor het handelen.
	Uitgangspunt bij de aanpak is dat deze betrekking heeft op de problemen van alle gezinsleden en op alle leefgebieden	✗ De aanpak heeft betrekking op de problemen van alle gezinsleden, maar niet altijd op alle leefgebieden. Twee netwerkpartners geven aan dat werk, schulden en onderwijs niet betrokken worden in de aanpak.

Vervolg bevindingen toezichtonderzoek

Aanpak		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
Vasthoudend	Uitgangspunt bij de aanpak is dat outreachend wordt gewerkt	✓ Alle ondervraagden geven aan een proactieve en outreachende werkwijze te hanteren, waarbij de professional zelf initiatieven neemt richting gezin. Gezinnen worden in hun leefomgeving opgezocht.
	Uitgangspunt bij de aanpak is dat het gezin niet wordt losgelaten	✗ De gemeente en een netwerkpartner geven aan dat drang en dwang geregeld is. Desondanks is het mogelijk dat de bemoeienis wordt afgesloten als het gezin niet meer wil meewerken of niet openstaat voor hulpverlening, zoals een netwerkpartner aangeeft. Dit lijkt tegenstrijdig met het doel van de aanpak 'Bemoeizorg'.

Samenwerking		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
Coördinatie	De gemeente voert regie op de aanpak voor GGSR	✓ De gemeente financiert de aanpak die een onderdeel uitmaakt van de integrale maatwerkafspraken tussen gemeente en jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar.
	Bij stagnatie van de intensieve zorg en ondersteuning op casusniveau zijn opschalingsmogelijkheden geregeld	✓ De ketencoördinator heeft de mogelijkheid bij stagnatie van zorg en ondersteuning de escalatieprocedure in te zetten. Dan kan zijn wanneer niet alle hulpverleners op een lijn te krijgen zijn of wanneer er door verschillende inzichten het hulpverleningsproces belemmerd wordt.
Benodigde partijen werken mee aan de aanpak	Alle partijen die relevant zijn, zijn verbonden aan de aanpak	✓ Vanuit de aanpak zijn alle partijen die relevant zijn verbonden. Naast JGZ, AMW, AMK, MEE en GGZ zijn dat ook het onderwijs, de politie, integrale vroeghulp en huisarts.
	Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt over de aanpak	✗ Aan de aanpak Bemoeizorg liggen geen samenwerkingsafspraken ten grondslag. De samenwerkingsafspraken binnen het CJG zijn niet van toepassing op de aanpak Bemoeizorg.
	De netwerkpartners geven hun medewerkers de bevoegdheid om beslissingen te nemen over de intensieve zorg en ondersteuning voor de gezinnen	✓ De netwerkpartners hebben hun medewerkers de bevoegdheid gegeven om beslissingen te nemen over intensieve zorg en ondersteuning aan de gezinnen. Het belang van het kind, de jongere en ouder gaat expliciet boven het organisatiebelang. Partijen zijn bereid eigen autonomie ondergeschikt te maken aan de doelstelling van het CJG als netwerkorganisatie.
Toereikende informatie	Netwerkpartners hebben afspraken gemaakt over het actief delen van informatie	✓ Zowel voor ketencoördinatie als Bemoeizorg geldt dat er wordt gewerkt volgens de privacywet en de handreiking uitwisseling gegevens Bemoeizorg.

Vervolg bevindingen toezichtonderzoek

Continu		
Criteria	Indicatoren	Bevindingen
De duur van de aanpak is toereikend	De afspraak is dat de intensieve zorg en ondersteuning doorlopen totdat de problemen zijn opgelost of beheersbaar zijn	✓ De betrokkenheid van de bemoeizorger stopt wanneer het gezinsplan er ligt en de andere betrokkenen zich gecommitteerd hebben aan de uitvoering. Deze toeleiding naar zorg vindt plaats binnen de vijf extra contactmomenten die de JGZ hieraan mag besteden.
De aanpak is flexibel	Netwerkpartners zorgen voor beschikbaarheid van zorg en ondersteuning voor de gezinnen binnen de aanpak	✗ Alle ondervraagden geven aan dat hierover geen afspraken zijn gemaakt. In de praktijk blijkt dit (nog) niet tot problemen te leiden.
De aanpak krijgt indien nodig een vervolg	Netwerkpartners hebben de afspraak gemaakt dat de intensieve zorg en ondersteuning indien nodig een vervolg kunnen krijgen	✓ Door de gemeente en twee van de netwerkpartners wordt aangegeven dat de intensieve zorg en ondersteuning een vervolg kan krijgen. De gezinnen blijven in beeld bij de jeugdgezondheidszorg.